

ภาคผนวก

สนธิสัญญาที่ไทยทำไว้กับอังกฤษ ฉบับลงวันที่ ๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๓๘๘ มีใจความดังนี้

ข้อ ๑. ว่าตั้งแต่บัดนี้ไป พระเจ้าแผ่นดินกรุงบริเตนไอยแลนกับพระเจ้าแผ่นดินที่จะสืบวงศ์ต่อไปภายหน้า กับด้วยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งสองพระองค์ ทั้งสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินไทยที่จะสืบพระราชอิสริยยศต่อไปภายหน้า ให้มีเมตตาความรักใคร่กันราบคาบไปชั่วฟ้าแลดิน แต่บัดนี้คนที่อยู่ในบังคับอังกฤษซึ่งเข้ามาอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร เสนาบดีฝ่ายไทยก็จะช่วยบำรุงรักษาให้อยู่เป็นสุขสบาย ให้โคคาชายโดยสะดวก มีหนุหนึ่งผู้โคฝ่ายไทย ช่มเหงเบียดเบียน แต่บัดนี้คนที่อยู่ในบังคับไทยที่จะไปอยู่ในแดนอังกฤษ ชุณนางอังกฤษก็จะช่วยบำรุงรักษาให้อยู่เป็นสุขสบาย ให้โคคาชายโดยสะดวก มีหนุหนึ่งผู้โคฝ่ายอังกฤษช่มเหงเบียดเบียน

ข้อ ๒. ว่าแต่บัดนี้การงานของคนที่อยู่ในบังคับอังกฤษซึ่งเข้ามาอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร ก็ต้องฟังบังคับบัญชาของกงสุลที่เข้ามาตั้งอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร กงสุลจะได้ทำตามหนังสือสัญญาแล้ว ขอหนังสือสัญญาเก่าที่มีโดยกเสียดจทุกประการ แล้วจะได้บังคับประชาชนในบังคับอังกฤษให้ทำตามด้วย แล้วกงสุลจะรับรักษากฎหมายการค้าชายแลกฎหมายที่จะห้ามปรามมิให้คนที่อยู่ในบังคับอังกฤษทำผิดล่วงเกินกฎหมายของอังกฤษกับไทยที่มีอยู่แล้วและมีต่อไปภายหน้า ถ้าคนอยู่ในบังคับอังกฤษจะเกิดวิวาทกันขึ้นกับคนอยู่ในบังคับไทย กงสุลกับเจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะปกครองชำระตัดสิน คนอยู่ในบังคับอังกฤษทำผิด กงสุลจะทำโทษตามกฎหมายอังกฤษ คนอยู่ในบังคับไทยทำผิด ไทยจะทำโทษตามกฎหมายเมืองไทย ถ้าคนอยู่ในบังคับไทยเป็นความกันเองกงสุลไม่เอาเป็นธุระ แลไทยกับอังกฤษยอมกันว่ากงสุลซึ่งจะเข้ามาตั้งอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร นั้นยังไม่ตั้ง ต่อเมื่อทำหนังสือสัญญาตกลงลงชื่อกันแล้ว กัปันอังกฤษเข้ามาค้าขาย ณ กรุงเทพมหานคร ให้ซึ่งอังกฤษมีหนังสือสำหรับล่าเป็นสำคัญครบสิบล่า หนังสือสัญญาประทับตรา เข้ามาถึงเปลี่ยนกันหลังกงสุลจึงตั้งได้

ข้อ ๓. ว่าคนซึ่งอยู่ในบังคับไทยจะไปเป็นลูกจ้างอยู่กับคนอยู่ในบังคับอังกฤษก็ดี คนอยู่ในบังคับไทยที่มีไก่อเป็นลูกจ้างก็ดี ทำผิดกฎหมายเมืองไทยจะหนีไปเอาไปศรยอยู่กับคนอยู่ในบังคับอังกฤษ ซึ่งอยู่ในกรุงฯ ถ้ามีพยานว่าทำผิดหนีไปอยู่กับคนในบังคับอังกฤษจริง กงสุลจะจับตัวส่งให้กับเจ้าพนักงานฝ่ายไทย ถ้าคนอยู่ในบังคับอังกฤษที่เข้ามาตั้งบ้านเรือนแลเข้ามาเอาไปศรยค้าขายอยู่ในกรุงฯ ทำผิดหนีไปอยู่กับคนในบังคับไทย ถ้ามีพยานว่าทำผิดหนีไปอยู่กับคนในบังคับไทยจริง กงสุล

จะขอเอาตัว เจ้าพนักงานฝ่ายไทยจะจับตัวส่งให้ ถ้าพวกจีนคนไรว่าเป็นคนอยู่ในบังคับอังกฤษ ไม่มีสำคัญสิ่งไร เป็นพยานว่าเป็นคนอยู่ในบังคับอังกฤษ กงสุลก็ไม่รับเอาเป็นธุระ

ข้อ ๔. ว่าคนอยู่ในบังคับอังกฤษจะเข้ามาค้าขายตามหัวเมืองชายทะเลซึ่งขึ้นกับกรุง กั๊กชายใดโดยสะดวก แต่จะอาไศรยอยู่ใดที่เกี่ยวก็แต่ในกรุงเทพฯ ตามในจังหวัดซึ่งกำหนดไว้ในหนังสือ สัจฉา ประการหนึ่งคนอยู่ในบังคับอังกฤษจะมาเช่าที่ปลูกโรงปลูกเรือน ปลูกตึกและซื้อเรือน ซื้อ โรงซื้อตึก พักค้าแพงออกไปในกำหนด ๒๐๐ เส้น คือ สี่ไมล์ อังกฤษเช่าได้แต่จะซื้อที่ซื้อไม่ได้ ถ้าอยู่ถึง ๑๐ ปีแล้วจึงจะซื้อได้ ถ้าอยู่ยังไม่ถึง ๑๐ ปี ท่านเสนาบดีจะไปรื้อที่ซื้อที่ซื้อได้ แลที่นอก กำหนดสองร้อยเส้นนั้นคนอยู่ในบังคับอังกฤษจะซื้อจะเช่า ที่เรือที่สวน ที่ไร่ ที่นา ตั้งแต่กำแพงเมือง ออกไปเกินด้วยกำลังเรือแจว เรือพาย ทาง ๒๔ ชั่วโมง จะซื้อจะเช่าเมื่อใดก็ซื้อได้ เช่าได้ แต่ เมื่อคนอยู่ในบังคับอังกฤษจะซื้อที่ ซื้อเรือน จะต้องบอกกงสุลๆจะได้บอกเจ้าพนักงานฝ่ายไทย เจ้าพนักงาน กับกงสุลเห็นว่าคนที่ซื้อที่นั้นเป็นคนจะทำมาหากินโดยจริง เจ้าพนักงานกับกงสุลจะช่วยว่ากล่าว ให้ซื้อให้เขาตามราคาสมควร แลจะไต่คุงแลบักที่วัดที่ทำหนังสือ **ประทับตรา** เจ้าพนักงานให้ไว้เป็นสำคัญ แลจะได้ฝากฝังเจ้าเมืองกรมการให้ช่วยดูแลทำนุบำรุงด้วย แลให้ผู้นั้นตั้งบังคับบัญชาเจ้าเมืองกรมการตามยุติธรรม ค่าธรรมเนียมที่ไรทำสวน ราษฎรบ้านเมืองนั้นต้องเสียอย่างไรก็ให้ เสียตามชาวบ้านนั้นชาวเมืองนั้น ถ้าในกำหนด ๓ ปีแล้ว ผู้ที่ซื้อที่ไม่มีทุนรอนหาเชื่อนแซเสียมิได้ตั้ง การปลูกสร้าง เสนาบดีจะคืนเงินค่าที่ ให้จะตัดสินคืนเอาที่นั้นด้วย

ข้อ ๕. ว่าคนอยู่ในบังคับอังกฤษ ที่เข้ามาจะอาไศรยอยู่ ณ กรุงเทพมหานคร ต้อง ไปบอกกับกงสุลให้ขอกู้ไว้ ถ้าคนเหล่านี้จะออกไปทะเลหาจะไปเที่ยวเดิน กำหนดทาง ๒๔ ชั่วโมง ตามสัจฉาไว้ที่จะให้คนในบังคับอังกฤษอยู่กงสุล จะไปขอหนังสือเบิกล่องเจ้าพนักงานฝ่ายไทยให้ไป ถ้าคนในบังคับอังกฤษจะออกไปจากกรุงเทพฯ ถ้าขุนนางเจ้าพนักงานฝ่ายไทยบอกกับกงสุลว่ามีเหตุควร จะห้ามมิให้ออกไป กงสุลก็จะมีให้ออกไป ถ้าคนอยู่ในบังคับอังกฤษไปเที่ยวในรวางทาง ๒๔ ชั่วโมง กงสุลจะเขียนหนังสือไทย ให้ไปว่าคนนั้นชื่ออย่างนั้นรูปร่างอย่างนั้น มีรูปร่างอย่างนั้น แลจะต้องให้เจ้าพนักงานฝ่ายไทยประทับตราหนังสือให้ไปเป็นสำคัญ เจ้าพนักงานฝ่ายไทยคุหนังสือแล้วให้คืนหนังสือให้ ปลอยตัวไปโดยเร็ว สงใส่ว่าเป็นคนหนีก็ให้จับเอาตัวไว้ แลให้บอกความกับกงสุลให้รู้

ข้อ ๖. ว่าคนซึ่งอยู่ในบังคับอังกฤษจะเข้ามาเที่ยวแลจะเข้ามาอาไศรยอยู่ ณ กรุงเทพฯ จะถือศาสนาพุทธไทยก็ไม่ห้ามปราม เมื่อจะสร้างวัดขึ้นจะทำใดก็แต่ในที่เสนาบดีจะไปรื้อให้ ถ้า คนอยู่ในบังคับอังกฤษซึ่งจะเข้ามาอยู่ ณ กรุงเทพฯ จะจ้างคนซึ่งอยู่ในบังคับไทยมาเป็นลูกจ้าง เสนาบดี

ฝ่ายไทยจะไม่ห้ามปราม ถ้าคนที่มีมุนนายจะมารับจ้างอยู่กับอยู่ในบังคับอังกฤษ มุนนายไม่รู มุนนาย จะมาเอาตัวไปก็เอาไปได้ ถ้าคนในบังคับอังกฤษไปจ้างคนในบังคับไทยเป็นลูกจ้าง ไม่ได้ทำ สัญญา กับมุนนายเขา ภายหลังถ้าเกี่ยวข้องกับสิ่งหนึ่งสิ่งใด เสนาบดีฝ่ายไทยไม่ชำระให้

ข้อ ๗. ว่ากำนันรบจะเข้ามาทอดนาคานเมืองสมุทรปราการ เข้ามาทอดได้ แต่จะขึ้น มา ณ กรุงเทพฯ ไม่ได้ เมื่อกำนันรบชำระจะต่องเข้าอยู่ เสนาบดีเจ้าเมืองกรมการเห็นว่าชำระจริง จะ ยอมให้เอามาเข้าอยู่ ถ้าจะมีขุนนางถือหนังสือพระ เจ้าแผ่นดินกรุงปริตเตนให้ชี้กำนันรบเข้ามา ณ กรุง จะให้ขึ้นมาแต่ลำเดียวต่องให้ขึ้นมาทอดอยู่ที่ป้อมปองปัจจามิตร ป้อมปิตปัจจนิค อย่าให้ขึ้นมาพ่นป้อม เวนไว้แต่เสนาบดีจะไปรุดให้ขึ้นมาพ่นป้อมจึงขึ้นมาได้ ถ้าไม่มีเรือรบอังกฤษอยู่ในกรุงเทพฯ คนอยู่ใน บังคับอังกฤษจะวิวาทกันขึ้น กงสุลจะไประงับ ไทยจะให้ทหารไปช่วยกงสุลระงับภระงับได้

ข้อ ๘. ว่าค่าธรรมเนียมปากเรือที่เคยเรียกกับลูกค้าอังกฤษตามสัญญาเก่าซึ่งทำไว้ใน คฤชศักราช ๑๘๒๒ ปี นั้นจะยอมเลิกเสียตั้งแต่วันที่สัญญาใช้ได้ พ้นนั้นไปจะต้องเสียแทนภาษีสิ่ง ของขาเขาขาออก สินค้าเขาจะต่องเสียภาษี ๑๐๐ ละสาม จะเสียเป็นของฤจะเสียเป็นเงิน คิดราคาตามราคาท้องน้ำสุดแต่ใจเจ้าของจะเสีย ถ้าของเสียภาษี ๑๐๐ ละสาม แล้วของจำหน่ายไม่ ได้ จะเหลือกลับออกไปมากน้อยเท่าใด จะต้องคิดภาษีสิ่งของที่เหลือคืนให้กับเจ้าของให้ครบ ถ้า ราคาสิ่งของไม่ตกลงกันต่องไปบอกกงสุล ๆ จะเรียกพ่อค้าคนหนึ่งฤสองคน ช่วยตีราคาพอสมควร ถ้าลูกค้าอยู่ในบังคับอังกฤษจะบันทุกเอาเงินเข้ามา ณ กรุงเทพฯ ไม่ต้องเสียภาษีแต่ต่องขายเงินให้แก่เจ้าภาษี ถ้าเจ้าภาษีไม่ซื้อเอาเงินไว้ ให้บันทุกกลับออกไปไม่ต้องเสียอะไร ถ้าลูกค้าอยู่ในบังคับอังกฤษเอาเงิน ไปปลักลอบขายทำผิดกับสัญญาข้อนี้ให้รับเอาเงินเสียให้สิ้น แลของที่เป็นสินค้าที่จะบันทุกออกไปนั้น ตั้งแต่ ของสิ่งนั้นเกิดมาจนได้เป็นสินค้าบันทุกกำนันออกไป ให้เสียภาษีแต่ขั้นเดียว ของสิ่งไรที่เป็นสินค้าใน กรุงเทพฯ จะเรียกเป็นสมภักษร่า เรียกว่าภาษีปาก ภาษีในกรุง ภาษีปากเรืออย่างไร ก็ให้เอาแต่ ขั้นเดียว ภาษีสินค้าในกรุงทุกสิ่ง จะเรียกภาษีในกรุง ฤจะเรียกภาษีปากเรืออย่างไร ได้กำหนด แล้วในพิภคติดอยู่กับหนังสือสัญญาแล้ว โดยยอมกันเป็นชัดแล้วว่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใด ที่ต่องเสียภาษีข้าง านแล้วเมื่อลงเรือไม่ต้องเสีย พวกลูกค้าอยู่ในบังคับอังกฤษจะซื้อสินค้า ยอมให้ซื้อกับผู้ทำผู้ปลักแลของ ที่เขาจะเจยนั้น ถ้าผู้ใดผู้หนึ่งจะซื้อ ยอมให้ขายมีผู้หนึ่งผู้ใดชักขวางห้ามปราม ภาษีที่กำหนดในพิภค สัญญานี้ สินค้าที่บันทุกเรือไทยจีนที่เคยเสียแล้วฝ่ายไทยจะยอมลดภาษีให้เรือไทยจีนแลชาติอื่น ๆ ก็ จะยอมลดให้ ลูกค้าซึ่งอยู่ในอังกฤษเหมือนกัน ลูกค้าอยู่ในบังคับอังกฤษจะเข้ามาต่อเรือ ณ กรุงเทพฯ เสนา - บดียอมให้ทอดแล้วก็ต่อได้ แลเข้าปลาดเกลื้อของสามสิ่งนี้ในกรุงเทพฯ ไม่บริบูรณ์ มีหมายประกาศห้ามไม่

ไปออกไปได้ เงินทองแลของสำหรับตัว เขาออกไม่ต้องเสียภาษี

ข้อ ๙. ว่าความในกฎหมายซึ่งคดีในสัญญา กงสุลกับเจ้าพนักงานฝ่ายไทยพร้อมกัน จะต้องรักษา และต้องบังคับให้คนทั้งปวงกระทำตามกฎหมายเจ้าพนักงานฝ่ายไทยกับกงสุลจะคิดจัดแจงเพิ่มเติมกฎหมาย หวังจะรักษาหนังสือสัญญาให้เจริญก็ได้ เงินที่ปรับใหม่แลของที่รับเพราะทำผิดสัญญาที่ส่งไปเป็นของในแผ่นดินก่อน เมื่อกงสุลจะเข้ามาตั้งอยู่ ณ กรุงฯ เจ้าของเรือแลที่ต้นนายเรือจะว่าควยการค้าขายกับเจ้าพนักงานฝ่ายไทยก็ได้

ข้อ ๑๐. ว่าถ้าฝ่ายไทยยอมให้สิ่งใด ๆ กับชาติอื่น ๆ นอกจากหนังสือสัญญานี้ ก็จะต้องยอมให้อังกฤษแลคนในบังคับอังกฤษเหมือนกัน

ข้อ ๑๑. ว่าเมื่อพ้น ๑๐ ปี ตั้งแต่ประทับตราเปลี่ยนหนังสือสัญญานี้แล้ว ถ้าฝ่ายไทยฝ่ายอังกฤษจะขอเปลี่ยนข้อใด ๆ ในหนังสือสัญญานี้แลข้อใด ๆ ในหนังสือสัญญาเก่า ซึ่งทำไว้ในคฤสศักราช ๑๘๒๖ ปี ซึ่งมีโดยกเสีย นั้น แลข้อใด ๆ ในกฎหมายค้าขายแลพิทักษ์ภาษีที่ติดอยู่กับหนังสือสัญญานี้แลกฎหมายที่จะทำต่อไปภายหน้า เมื่อใดบอกให้รู้ก่อนเป็นหนึ่งแล้ว จะตั้งขุนนางฝ่ายไทยฝ่ายอังกฤษเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมได้ ตามแต่เห็นควรด้วยกันทั้งสองฝ่าย

ข้อ ๑๒. ว่าหนังสือสัญญานี้ทำไว้เป็นอักษรไทยฉบับหนึ่ง เป็นอักษรอังกฤษฉบับหนึ่ง ขอความต้องกัน เมื่อหนังสือสัญญาประทับตราเข้ามาเปลี่ยนแล้วใช้ได้ เมื่อ ณ วันที่ ๖ เดือนเอปเปรียล คฤสศักราช ๑๘๔๖ ปี คิดเป็นไทย ณ วันอาทิตย์ เดือนห้า ขึ้นค่ำหนึ่ง จตุศักราช ๑๒๑๙ ปีมีโรง อัฐศก ผู้สำเร็จราชการฝ่ายไทย ฝ่ายอังกฤษทำหนังสือสัญญานี้ เขียนเป็นสี่ฉบับแล้วลงชื่อประทับตราด้วยกันทั้งสองฝ่าย ทำไว้ ณ กรุงเพทมหานครอมรัตนโกสินทรมหินทรายุทธยา ณ วันพฤหัสบดี เดือนหกขึ้นสองค่ำ ปีเถาะ สัปตศก

กฎหมายอย่างพ้อคำอังกฤษ ซึ่งมาค้าขายในกรุงฯ ต้องใช้

ข้อ ๑. ว่าที่ต้นนายกำปั่นซึ่งจะเข้ามาค้าขาย ณ กรุงฯ เมื่อเข้ามาถึงนอกสันดอนจะทอดสมอที่ใดคนเข้ามาบอกกับเจ้าพนักงาน ถ้าจะเอากำปั่นเลยเข้ามาเมืองสมุทรปราการก็ได้ตามใจแล้วจะต้องมาบอกเจ้าพนักงานที่ด่านเมืองสมุทรปราการว่าเรือมาแต่เมืองใด มีลูกเรือกี่คน มีปืนกี่บอกทอดสมอที่เมืองสมุทรปราการแล้วต้องมอบปืนใหญ่แลดินค้ำกับขุนนางเจ้าพนักงาน ที่เมืองสมุทรปราการฝ่ายไทยแล้ว ต้องมีขุนนางกรรมการฝ่ายไทยกำกับเรือขึ้นม จนถึงกรุงฯ

ข้อ ๒. ว่าถ้ากำปั่นเลยเกินด่านเมืองสมุทรปราการขึ้นมา มิได้เอาปืนแลดินค้ำขึ้นไว้ที่เมืองสมุทรปราการตามกฎหมายนี้ ต้องเอากำปั่นกลับลงไปเอาปืนแลดินค้ำขึ้นไว้เสียที่เมืองสมุทรปรา

การแล้วต้องปรับไหมเงินแปดร้อยบาทด้วยไม่ทั้งกฎหมายนี้ ถ้าเอาปืนใหญ่แลดินคำขึ้นไว้เสียที่เมืองสมุทรปราการแล้ว ต้องปล่อยเรือให้ขึ้นมาค้าขายที่กรุงเทพฯ

ข้อ ๓. ว่าถ้ากำปั่นลูกค้าอยู่ในบังคับอังกฤษขึ้นมาทอดสมอที่กรุงเทพฯ แล้ว ถ้าไม่ได้เป็นวันอาทิตย์ ก็ไปค้นนายกำปั่นต้องเอาหนังสือสำหรับค้า: แลบาตูลี่สิ่งของ ซึ่งมีเข้ามาในลำกำปั่นต้องมอบให้กับกงสุลใน ๒๔ ชั่วโมง กงสุลจะได้เอาบาตูลี่ไปให้เจ้าพนักงานฝ่ายไทยที่ได้เรียกภาษี แล้วเจ้าพนักงานคนนั้นต้องให้หนังสือสำหรับเบิกกระวางในเวลา นั้น ถ้ากำปั่นนายเรือมิได้ส่งหนังสือแลบาตูลี่สิ่งของใน ๒๔ ชั่วโมงนั้น ถ้าส่งบาตูลี่ไม่ครบจำนวนสิ่งของในลำเรือ จะต้องปรับไหมเงิน ๕๐๐ บาท แลควายอมให้กำปั่นนายเรือกับบาตูลี่สิ่งของที่หลงลืมในกระวาง ๒๔ ชั่วโมงตั้งแต่ได้ส่งหนังสือถึงกงสุลนั้น ไม่ปรับไหมเอาเงิน

ข้อ ๔. ว่าถ้ากำปั่นอังกฤษเปิดกระวางงานสินค้าก่อนยังไม่ได้นำหนังสือเปิดกระวาง แลลักลอบขายสิ่งของในกรุงเทพฯ นอกสันดอนก็ดี จะต้องปรับไหมเงิน ๕๐๐ บาท แลสิ่งของที่ลักขายนั้นต้องริบเอาให้หมด

ข้อ ๕. ว่าเมื่อกำปั่นอังกฤษขนของออกแล้วบันทกของที่ออกไปเสร็จแล้วเสียภาษีให้เสร็จแล้ว ได้ให้ขายกับกงสุลครบสิ่งของแล้ว ถ้ามิได้เกี่ยวข้องกับสิ่งใด ๆ ต้องมีเบ็ดล่องอักษรไทยส่งให้กงสุล ๆ คืนหนังสือสำหรับลำให้กำปั่นนายเรือปล่อยให้เรือล่องไปเมืองสมุทรปราการ ถ้าเจ้าพนักงานที่เมืองสมุทรปราการไปตรวจดูที่กำปั่นแล้วเป็นแลดินคำที่เขาขึ้นไว้ส่งให้กำปั่นนายเรือไป

ข้อ ๖. ว่าฝ่ายราชทูตอังกฤษซึ่งเข้ามาทำหนังสือสัตตการครั้งนี้ราชทูตहारัฐจักภาษาไทยไม่เสนาบดีฝ่ายไทยยอมให้เอาหนังสืออักษรอังกฤษในหนังสือสัตตการไมตรี แลกฎหมายและค้ายา แลพิศักซึ่งติดอยู่กับหนังสือสัตตการนั้นเป็นแน

พิศักภาษีนอกแลค ที่จะเรียกเอาตามหนังสือสัตตการนี้

ข้อ ๗. เป็นพิศักสินค้าภาษีสั้นในไม่ต้องเสียเลย เสียแต่เมื่อบันทกลงเรือ เสียภาษีอย่างนี้

งาช้าง หาบละ	๑๐ บาท	นมจืด หาบละ	๑๒ คำดั่ง	๒ บาท
รง หาบละ	๖ บาท	กระวาน หาบละ	๓ คำดั่ง	๒ บาท
ผลกะเบา หาบละ	๒ สลึง	เรว หาบละ		๖ บาท
หางนกยูง รอยละ	๑๐ บาท	หอยแมงภู่ หาบละ		๑ บาท

ชนนกระทุง หาบละ	๒ บาท ๒ สลึง	สี่เสียด หาบละ	๖ บาท
หมากแห้ง หาบละ	๑ บาท	พุงหลาบ หาบละ	๒ สลึง
เขากวางอ่อน ๑๐ เอว ๑ ตามราคา		กำยาน หาบละ	๔ สลึง
หนังกวาง ร้อยละ	๔ บาท	เปลือกหางไล หาบละ	๒ สลึง
หนังทราย ร้อยละ	๓ บาท	เนื้อไม้ หาบละ	๒ บาท
ปานไธ หาบละ	๖ สลึง	หนังกระเบน หาบละ	๓ บาท
ปลาแห้ง หาบละ	๖ สลึง	เขากวางแก่ หาบละ	๑ สลึง
ปลาใบไม้ หาบละ	๑ บาท	อกเตา หาบละ	๑ บาท
ฝาง หาบละ	๒ สลึง ๒ ฟอง	กระคองตะพาน้ำ หาบละ	๑ บาท
เนื้อเค็มแห้ง หาบละ	๒ บาท	หนังเนา หาบละ	๑ สลึง
กระดูกโค กระบือ หาบละ	๓ ไพ	ปลิงทะเล หาบละ	๓ บาท
หนังแรก หาบละ	๒ สลึง	กะเพาะปลา หาบละ	๓ บาท
กระดูกเสือ หาบละ	๕ บาท	รังนกชน	๑๐ เอว ๒ ร้อยละ ๖
เขากะบือ หาบละ	๑ สลึง	ปีกนกกระเต็น	
หนังข้าง หาบละ	๑ สลึง	เอ็นเนื้อ หาบละ	๔ บาท
หนังเสือ ผืนละ	๑ สลึง	หนังโค กระบือ หาบละ	๑ บาท
เกลดคลื่น หาบละ	๔ บาท	ครั่ง หาบละ	๕ สลึง
เบจี้ หาบละ	๒ สลึง	กระดูกข้าง หาบละ	๑ บาท
กรักชี หาบละ	๒ สลึง	เขาสารเกวียนละ	๔ บาท
หูปลาขาว หาบละ	๖ สลึง	ไม้คำ หาบละ	๕ สลึง
หูปลาคำ หาบละ	๓ บาท	ไม้แคง หาบละ	๒ สลึง
		เปลือกปะโลง หาบละ	๑ สลึง

ข้อ ๒. เป็นของที่เสียภาษีขึ้นไปตามพิถันนี้ ภาษีนั้นจะเรียกมากขึ้นไปไม่ได้ เมื่อได้

บันทุกำบันไปไม่ตองเสีย

น้ำตาลทรายขาว หาบละ	๒ สลึง	ปลาทุ ๑๐๐๐๐ ละ	บาท ๑
น้ำตาลทรายแดง หาบละ	สลึง ๑	ถั่วทุกอย่าง	๑๒ เอว ๑

ไหมลาว	๑๒ เอา ๑	กุงแหง	๑๒ เอา ๑
ซีผึ้ง	๑๕ เอา ๑	งาเม็ด	๑๒ เอา ๑
ยาสูบ ๑๐๐๐ ละ	๖ สลึง	ไซเนื้อ หาบละ	บาท ๑
ฝ้ายเม็ดฝ้ายบดเสียบ	๑๐ เอา ๑	เกลือ เกรียนละ	๖ บาท
พริกไทย หาบละ	บาท ๑		

ข้อ ๓. แต่บัดนี้คำสั่งของทั้งปวงนอกจากพิภักดิ์ที่เขียนไว้ในหนังสือที่เสียบกันอยู่ในบ้านในเมืองท่าเรือ ให้เรียกยื่นอยู่แต่เท่านั้นอย่าให้เรียกเพิ่มทวีขึ้นไป แล้วอย่าให้เรียกภาษีเป็น ๒ ชั้น เมื่อลงบันทึกเรือไม่ตองเสียภาษีอีก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หนังสือสัญญาระหว่างกรุงสยามกับสหภาพสหรัฐอเมริกา

ลงชื่อกันที่กรุงวอชิงตันวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๖๓

ได้แลกเปลี่ยนสัตยาบันกันวันที่ ๑ กันยายน ๒๔๖๔

สมเด็จพระเจ้ากรุงสยามและประธานาธิบดีสหภาพสหรัฐอเมริกา มีมโน衷ที่จะกระทำให้ทางพระราชไมตรีและความเข้าใจอันดี ซึ่งมีต่อกันอยู่โดยมาตุภูมิในระหว่างทั้งสองประเทศนี้มั่นคงยิ่งขึ้น และเชื่อมั่นว่า ทางที่จะให้สมความปรารถนาอันนี้ ไม่มีอย่างอื่นก็ยิ่งกว่าที่จะแก้ไขบรรดาหนังสือสัญญาที่ได้มีต่อกันอยู่แล้วมาแต่ก่อน จึงได้ตกลงจะกระทำการแก้ไขนั้นให้เป็นอันสำเร็จโดยถือเอาความยุติธรรมและนโยบายซึ่งกันและกันโดยเสมอภาคเป็นหลัก และเพราะฉะนั้นจึงได้ทรงแต่งตั้งและแต่งตั้งผู้มีอำนาจเต็มทั้งสองฝ่ายคือ

ฝ่ายสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามนั้น พระยาประภากรวงศ์ อรรคราชทูตพิเศษ ผู้มีอำนาจเต็มของกรุงสยาม สหภาพสหรัฐอเมริกา

ฝ่ายประธานาธิบดีสหภาพอเมริกานั้น นอร์แมน เฮช. คาวีส ทำการแทนเสนาบดีว่าการต่างประเทศของสหภาพสหรัฐอเมริกา ผู้ซึ่งเมื่อได้ส่งหนังสือมอบอำนาจให้ตรวจดูซึ่งกันและกัน และได้เห็นเป็นอันถูกต้องแบบอย่างดีแล้ว ได้ปรึกษากันตกลงกันทำสัญญาเป็นข้อดังต่อไปนี้

ข้อ ๑

กรุงสยามกับสหภาพสหรัฐอเมริกา จะต้องมีความสงบราบคาบเรียบร้อยกันอยู่เสมอ และจะต้องเป็นไมตรีกันอยู่เป็นนิรันดร พลเมืองภาคนี้ในบังคับของประเทศที่ทำสัญญาใหญ่นี้ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะต้องมีเสรีภาพที่จะเข้าไป และเกิดทาง และอาศัยอยู่ในอาณาเขตของประเทศอีกฝ่ายหนึ่ง และทำการค้าขาย จะเป็นการขายซื้อมากมายซื้อปลีก็ก็ตาม ทำการในทางศาสนา ทางศึกษาและทางทานการกุศล และเป็นเจ้าของภาเช่าอยู่อาศัยในเรือนโรงงานโรงเก็บสินค้าและร้านค้า และใช้ผู้นับรักระแทนตัวตามที่ตนจะเลือกตั้ง และเช่าที่ดินสำหรับใช้เป็นที่อยู่ ภาที่ค้าขาย ภาสำหรับการศาสนา และเพื่อประโยชน์ทำทานการกุศล ภาสำหรับเป็นสุสาน และทำการต่างๆทั่วไปอันเกี่ยวข้องกับภาจำเป็นในการค้าขาย โดยสม่ำเสมอกับชาวเมือง ภาคนี้ในบังคับของประเทศนั้น แต่ต้องยอมอยู่

๑) ต้ออำนาจกฎหมายและข้อบังคับต่างๆซึ่งได้ตั้งไว้ในประเทศนั้นๆควย

คนเหล่านี้จะคงไม่ถูกบังคับโดยอ้างเหตุใดๆเป็นอันขาด ที่จะให้เสียค่าต่างๆ ภายใต้อาการภายในอย่างใดๆ นอกจากจ่ายเกินกว่าที่ชาวเมืองของประเทศนั้นได้เคยเสียอยู่ ภายจะได้เสียต่อไป

พลเมืองจากคนในบังคับของประเทศที่ทำสัญญาใหญ่นี้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เมื่ออยู่ในอาณาเขตของประเทศไทยอีกฝ่ายหนึ่งนั้น จะคงได้รับความคุ้มครองป้องกันเป็นนิจอย่างยิ่งสำหรับกายตัวและทรัพย์สินสมบัติ และในส่วนนี้จะคงมีสิทธิและประโยชน์เช่นเดียวกับที่ได้ให้แก่ชาวเมืองจากคนในบังคับของประเทศนั้น เมื่อได้ยอมก้าวอยู่ในใต้อาณัติต่างๆ ซึ่งมีบังคับไว้สำหรับชาวเมืองจากคนในบังคับของประเทศนั้น

แต่คนเหล่านี้เมื่ออยู่ในประเทศนั้น คงได้รับความยกเว้นจากการเกณฑ์เป็นทหารทางบกทางน้ำ ในกองทหารประจำการสามัญในกองทหารประจำชาติ ถ้าในเหล่าทหารมิได้เสีย และยกเว้นจากการต้องส่งเสียเงินโดยประการต่างๆอันบังคับให้เสียแทนการเกณฑ์ตัวเป็นทหาร และยกเว้นจากการต้องออกเงินให้กู้ยืมชนิดที่เป็นบังคับจากการเรียกเกณฑ์เอาเงินจากออกเงินเพื่อแก่การทหารอย่างใดๆทั้งสิ้น

พลเมืองและคนในบังคับของประเทศที่ทำสัญญาใหญ่นี้ทั้งสองฝ่าย เมื่ออยู่ในอาณาเขตของอีกฝ่ายหนึ่งเมืองขึ้นของประเทศนั้นๆจะคงมีเสรีภาพโดยเต็มที่ในทางถือศาสนาได้ตามชอบใจตน และเมื่อปฏิบัติตามกฎหมายและกฎข้อบังคับต่างๆในส่วนนั้นแล้ว จะคงมีสิทธิสำหรับปฏิบัติและกระทำการต่างๆตามลัทธิโดยเจียบๆ เป็นการเจรจาตัวๆร่วมกันทำเป็นหมู่เหล่าเปิดเผยก็ได้

ข้อ ๒

บรรดาเคหะสถาน โรงเก็บของ โรงทำงาน และร้าน และสมบัติอย่างอื่นๆทั้งหลายของพลเมือง จากของกันคนในบังคับของประเทศที่ทำสัญญาใหญ่นี้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ซึ่งอยู่ในอาณาเขตของประเทศไทยอีกฝ่ายหนึ่ง รวมทั้งสถานที่ต่างๆอันเกี่ยวข้องซึ่งใช้สำหรับเป็นที่อยู่อาศัยสำหรับการค้าขายก็คตินั้น ต้องให้นับถือว่าเป็นที่มิใช่เจ้าของอยู่ทั้งสิ้น ห้ามมิให้เขาไปตรวจจากคนสถานที่เหล่านั้นแห่งหนึ่งแห่งใด ถ้าตรวจสอดสรุปรวมคฤหาสน์หรือบ้านใดอันนั้น เว้นไว้แต่ที่จะกระทำตามลัทธิและตามแบบระเบียบที่มีบัญญัติไว้ในกฎหมายและกฎข้อบังคับต่างๆสำหรับชาวเมืองของประเทศนั้น

ข้อ ๓

ในระหว่างอาณาเขตและเมืองขึ้นของทั้ง ๒ ฝ่ายที่ได้ทำสัญญานี้ จะต้องยอมให้มีการค้า

ขายและการเดินเรือไปมาได้โดยสะดวกเต็มที่ทั้งหมด เสมอกันทั้ง ๒ ฝ่าย

พลเมืองภาคนี้ในบังคับของประเทศที่ทำสัญญาใหญ่นี้ ต่างฝ่ายด้อยที่ต้องไปมาหากันได้ ตามอำเภอใจโดยสะดวกและปราศจากภยันตราย หรือกีดกันและสินค้ายังท่าและลำน้ำทุกแห่งในอาณาเขตและเมืองขึ้นของอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งได้เปิดให้มีการค้าขายและการเดินเรือต่อเมืองต่างประเทศอยู่แล้ว ภาที่จะได้เปิดต่อไปภายหน้า ยกเว้นเสียแต่สินค้าที่เป็นสุราจากต้นตอหนัก สุราประกอบด้วยอัลกอฮอล์และน้ำอัลกอฮอล์ และดินและสิ่งที่ทำจากดิน และโคกะอิน เฮโรอิน และยาเมาอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในความเห็นควรห้ามที่กำหนดไว้ในหนังสือสัญญาระหว่างนานาประเทศว่าด้วยฝิ่น ทำที่กรุงเฮก เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ค.ศ. ๑๙๑๒ และสรรพาวุธและเครื่องอาวุธต่างๆ แต่การค้าขายของเหล่านี้ ประเทศฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ทำสัญญานี้ย่อมมีอำนาจซึ่งไม่ขัดกับลักษณะว่าด้วยประเทศที่ไปรคให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง ที่จะทำข้อบังคับและจำกัดการค้าขายนั้นได้ตามขอบใจภายในอาณาเขตและเมืองขึ้นของประเทศนั้น อนึ่ง การที่บุคคลจากพวกใด ๆ เอาสินค้าที่ได้เกิดขึ้นจากทำขึ้นในประเทศที่ทำสัญญาใหญ่นี้ฝ่ายหนึ่งขายจากขายต่อภายในอาณาเขตถ้าเมืองขึ้นของอีกฝ่ายหนึ่งนั้น จะต้องยกเว้นจากความจำกัดและขีดขึ้นต่างๆของรัฐบาล ซึ่งเป็นความมุ่งหมายว่า รัฐบาลอยู่เพื่อจะตั้งตาเพื่อบำรุงการผูกขาดจากอากรผูกขาดอย่างใด ๆ สำหรับเป็นผลกำไรของรัฐบาลจากบุคคลจากพวกอื่นหนึ่งนั้น

ข้อ ๔

พลเมืองภาคนี้ในบังคับของประเทศที่ทำสัญญาใหญ่นี้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะต้องมีเสรีภาพที่จะไปยังศาลยุติธรรมของประเทศอีกฝ่ายหนึ่งได้เสมอ เพื่อเรียกร้องปกป้องกันสิทธิของตน และจะต้องมีเสรีภาพเท่าเทียมกันกับชาวเมืองภาคนี้ในบังคับของประเทศนั้น และกับพลเมืองภาคนี้ในบังคับของประเทศที่ไปรคให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่งในการที่จะเลือกและใช้กฎหมายจากทนายความตามตัวแทนสำหรับให้ไปทำการ เรียกร้องปกป้องกันสิทธิของตนต่อหน้าศาลนั้นๆ การที่ชาวอเมริกันจะได้เข้าไปทำการเหล่านี้ก็ติดต่อกับศาลยุติธรรมในกรุงสยามนั้น จะต้องไม่ถูกลักษณะจากความบังคับอย่างใด ๆ ซึ่งไม่ได้ใช้สำหรับชาวเมืองภาคนี้ในบังคับซึ่งเป็นพลเมือง ภาสำหรับพลเมืองภาคนี้ในบังคับของประเทศที่ไปรคให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่งนั้น

ข้อ ๕

บริษัทจำกัดสินใจ และบริษัทหุ้นส่วนอย่างอื่น ๆ และสมาคมซึ่งได้ตั้งขึ้นแล้ว และซึ่งจะ

ตั้งขึ้นในภายหน้าตามกฎหมายของฝ่ายใดๆ และมีถิ่นฐานอยู่ในที่ดินแดนของฝ่ายนั้นๆ จะได้รับอนุญาตในที่
ดินแดนของอีกฝ่ายหนึ่ง ให้มีสิทธิทำอำนาจอันชอบธรรมและชั้นศาลเป็นโจทก์จำเลยได้ตามกฎหมาย
ของอีกฝ่ายหนึ่งนั้น

อนึ่งจะต้องไม่มีลักษณะข้อยกเว้นอย่างบังคับของบริษัทฤาสมาคมอเมริกันซึ่งไม่มีสำหรับบริษัทและ
สมาคมของชาวสยาม ถ้าสำหรับบริษัทและหุ้นส่วนแห่งประเทศที่ไปคดีให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง ในการ
ที่จะขึ้นศาลยุติธรรมในประเทศสยาม

ข้อ ๖

พลเมืองฤาคนในบังคับของประเทศที่ทำสัญญาใหม่นี้ ต่างฝ่ายด้อยที่ควรได้รับประโยชน์
ในดินแดนและอาณาเขตของอีกฝ่ายหนึ่ง เสมอเหมือนกับชาวเมืองฤาคนในบังคับของประเทศนั้น และ
เสมอเหมือนกันกับพลเมืองฤาคนในบังคับของประเทศที่ไปคดีให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่งในการทั้งปวง ซึ่ง
เกี่ยวข้องกับภาษีที่ผ่านค่านายใน ในการเก็บสินค้าไว้ที่โรงพัก ในเงินอนุญาตเกื้อกูลการค้าขาย ใน
การช่วยเหลือหนี้ให้สะดวก ในการตรวจและตีราคาสินค้า

ข้อ ๗

สหประชาชาติอเมริกานับถือว่า กรุงสยามมีอิทธิพลในการทั้งปวงซึ่งเกี่ยวกับพิกัดอัตรา
เก็บภาษีเข้าออก การคืนภาษีสินค้ากลับออกไปนอกเมือง และสรรพากรผ่านค่านายใน และช่วย
สาอากรอื่นทั้งปวง มีลักษณะเป็นข้อสำคัญว่าจะต้องประพฤติกให้เป็นผลเสมอเหมือนประเทศอื่นๆ ในข้อ
เหล่านี้แล้ว "สหประชาชาติอเมริกาขอมิให้กรุงสยามเพิ่มอัตราภาษีให้สูงขึ้นกว่าที่กำหนดไว้" ในสัญญาซึ่งมี
อยู่ในปัจจุบันนี้ มีลักษณะเป็นข้อสำคัญอีกต่อไปว่า ประเทศอื่นๆที่มีสิทธิจะรับผลประโยชน์ตามพิกัดภาษีที่มี
อยู่นั้น ขอมิให้เพิ่มอัตราภาษีเช่นนี้โดยเต็มใจ และไม่ขอผลประโยชน์แลกเปลี่ยนอย่างใดด้วย

ข้อ ๘

ในการเรือเข้าออก หยุดทอดสมอบรรทุกและขนสินค้าลงเรือ ขึ้นจากเรือ ที่ท่าเรือ
ที่นาน้ำ ที่เรือ ที่ทางเรือเดิน ที่วางท่าเรือที่ลำน้ำของประเทศทั้ง ๒ นี้จะต้องไม่ให้ผลประโยชน์แก่เรือ
ของประเทศอื่น ซึ่งจะไม่ให้ผลประโยชน์เช่นนั้นแก่เรือของประเทศอีกฝ่ายหนึ่งด้วย ความตั้งใจของ
ประเทศทั้ง ๒ ที่ทำสัญญานี้ขึ้นนั้นว่า เรือของประเทศทั้ง ๒ ฝ่ายจะต้องได้รับผลประโยชน์เท่ากันกับ

ที่ให้แก่เรือของประเทศที่ไปรคให้ไคประโยชน์อย่างปึง

ขอ ๘

การค้าขายชายทะเลของประเทศทั้ง ๒ ที่ทำสัตตญานันนั้น ยกเว้นจากข้อความในสัตตญานันฉบับนี้ และจะจงจักการตามกฎหมายและข้อบังคับของสหปาดิรัฐอเมริกาและของประเทศสยามนั่นเอง เปอนันเข้าใจกันว่า พลเมืองของสหปาดิรัฐอเมริกา อยู่ในกินแดนและอิระวราอาณาจักรของพระบาทสมเด็จพระเจ้ากรุงสยามและพลเมืองจากนั้นก็บังคับสยาม อยู่ในกินแดนและอาณาจักรของสหปาดิรัฐอเมริกาจะไคมีสิทธิในการอันนี้ที่พลเมืองจากนั้นก็บังคับประเทศอื่น ๆ ใครับจากจะไครับตามกฎหมาย กฎ และข้อบังคับเหล่านั้น

ขอ ๑๐

เรือรบกาเรือค้าขายดำเิกๆของประเทศที่ทำสัตตญานันใหญ่นี้ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งซึ่งถูกพายุจากมีเหตุทุกขภัยอย่างอื่น ๆ จำเป็นต้องเข้ากำบังอาศัยในท่าเรือแห่งหนึ่งของประเทศอีกฝ่ายหนึ่งแล้ว ต้องมีเสรีภาพในการที่จะแต่งเรือใหม่ ที่นั้น ในการที่จะหาเสบียงอาหารที่จำเป็นทุกอย่าง และในการที่จะออกเรือไปในทะเลอีกนั้น โดยไม่ต้องใช้ค่าธรรมเนียมอันใดยิ่งกว่าที่เรือของประเทศนั้นจะพึงต้องใช้ แต่อย่างไรก็ดี ถ้าเป็นการที่นายเรือค้าขายจำเป็นจะต้องจำหน่ายสินค้าส่วนหนึ่งเพื่อที่จะไคเงินมาใช้จ่ายแล้ว นายเรือจะต้องทำตามข้อบังคับและพิคักภาษินท้องที่ซึ่งนายเรือไคไปถึงอยู่ ณ ที่นั้น

ถ้าเรือรบกาเรือสินค้าดำเิกคำหนึ่งของประเทศที่ทำสัตตญานันใหม่ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไคคิดค้นอุบายป้างตามฝั่งทะเลของอีกฝ่ายหนึ่ง เจ้าพนักงานท้องที่ควรรับบอกเหตุที่เกิดขึ้นแก่พนักงานกงสุลของประเทศอีกฝ่ายหนึ่งที่อยู่ในตำบลนั้น ภาพนักงานกงสุลที่อยู่ในตำบลที่กลเคียงที่สุด

กำปันภาเรือที่คิดค้นอุบายป้าง เช่นนี้กับทั้งเครื่องภาชนะใช้สรอยทั้งปวงสำหรับเรือและเครื่องเรือทุกอย่าง กับสิ่งของและสินค้าที่ช่วยมาไคจากเรือ ทั้งของสิ่งใดซึ่งหากไคทิ้งลงทะเล ภาเงินที่ไคจากการขายของนั้นๆ กับทั้งหนังสือที่ค้นพบบนเรือซึ่งไคคิดค้นอุบายป้างทั้งปวง เช่นว่านี้ ต้องส่งคิให้แก่เจ้าของเรือจากผู้รับหุระเจ้าของเรือในเวลาที่มาเรียกรับไป

ถ้าเจ้าของเรือจากผู้รับหุระ เช่นนี้ไม่อยู่ณที่ตำบลนั้นแล้ว สมบัติที่ว่ามีมาแล้วภาเงินที่ไคจากการจำหน่ายสมบัตินั้นๆและหนังสือที่ค้นพบบนเรือ นั้น ต้องส่งให้แก่พนักงานกงสุลผู้มีหน้าที่ของประ -

เทศซึ่งเป็นเจ้าของเรือที่อับปางตาคิดคั้นนั้น ต่อเมื่อพนักงานกงสุลมาขอรับรองจะรับไปภายในเวลาซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมาย, กฎ และข้อบังคับของประเทศที่เรือมาอับปางคิดคั้นอยู่นั้น และพนักงานกงสุล เช่นว่านี้ก็ จะพึงต้องใช้เงินแต่เพียงเป็นค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาสมบัตินั้น กับทั้งค่าใช้จ่ายในการช่วยเรือตาค่าใช้จ่ายในการอื่นซึ่งจะพึงต้องใช้เหมือนกันในการอับปางของเรือสำหรับประเทศนั้นเอง

สิ่งของและสินค้าที่ช่วยมาได้จากการอับปางนั้น ต้องงกเว้นไม่เก็บภาษีศุลกากรทุกอย่าง ยกเสียแต่ที่ไปปรากฏชัดว่า เจ้าของเอาของนั้นไปจำหน่ายให้คนในเมืองไซร้อย จึงจะต้องเสียภาษีตามธรรมเนียม

ในการที่เรือของพลเมืองตาคนในบังคับประเทศที่ทำสัญญาใหญ่นี้ ฝ่ายหนึ่งได้ถูกพายุพัดเข้าไปติดตื้นอับปางอยู่ในดินแดนและอาณาเขตของประเทศอีกฝ่ายหนึ่ง ถ้าเจ้าของเรือตาดูรับธุระเจ้าของเรือนั้นไม่ได้อยู่ที่นั่น พนักงานกงสุลผู้นำที่ของประเทศซึ่งทำสัญญาใหญ่นี้และซึ่งเป็นเจ้าของเรือมีอำนาจที่จะเขาช่วยเป็นธุระว่ากล่าว เพื่อให้ได้ช่วยเกื้อหนุนแก่พลเมืองตาคนในบังคับประเทศของตนตามการที่จำเป็น ถ้าเจ้าของเรือตาดูรับธุระเจ้าของเรือนั้นอยู่ ที่นั่น ต้องให้พนักงานกงสุลช่วยค้ำวามานี้ ก็ช่วยได้เหมือนกัน

ข้อ ๑๑

เรือรบของประเทศที่ทำสัญญาใหญ่นี้ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะเข้าจะอยู่ และจะซ่อมเรือในท่าเรือและที่แห่งใด ในประเทศอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งยอมให้เรือรบของประเทศอื่นใดๆ เข้าไปได้แล้ว เรือรบทั้งหลายนี้ต้องยอมทำตามข้อบังคับทั้งหลายในที่นั่นด้วย เช่นเดียวกัน และมีเกียรติยศมีผลประโยชน์และมีการยกเว้นเหมือนกันกับที่ให้มีอยู่นับนี้ ถ้าจะได้ให้ติดต่อไปภายหน้าแก่บรรดาเรือรบของประเทศอื่นประเทศใดประเทศหนึ่งด้วย

ข้อ ๑๒

ในการที่เกี่ยวกับเปเตนต์ เครื่องหมายการค้าขาย ยี่ห้อค้าขายกรรมสิทธิ์ในแบบอย่างต่างๆและในสำเนาทั้งปวงนั้น พลเมืองตาคนในบังคับของประเทศที่ทำสัญญาใหญ่นี้ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเมื่อใดกระทำการตามวิธีซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายแล้ว จะต้องได้รับความคุ้มครองป้องกันในดินแดนและอาณาเขตของอีกฝ่ายหนึ่งเสมอเหมือนกับชาวเมืองตาคนในบังคับของประเทศนั้น ตาพลเมือง

ถาคณโนนมังคับของประเทศซึ่งโปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง

ข้อ ๑๓

ประเทศที่ทำสัญญาใหญ่นี้ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะตั้งกงสุลเยเนอราล กงสุล ไวสกงสุล และพนักงานกงสุลทั้งหลายให้ไปอยู่ เมืองและท่าเรือ ในดินแดนและอาณาเขตรของประเทศอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งโดยยอมให้พนักงานอย่างเดียวกันของประเทศอื่นไปตั้งอยู่ก็ได้

แต่อย่างไรก็ดี พนักงานกงสุลที่ว่าจะต้องไม่เขาทำการตามตำแหน่งจนกว่าจะได้รับอนุมัติและความยอมรับของรัฐบาลซึ่งตนไปประจำอยู่ด้วย

พนักงานกงสุลทั้งหลายนี้ จะต้องทำการตามอำนาจได้ และมีเกียรติยศ มีประโยชน์และมีการยกเว้นทุกอย่าง ซึ่งใดมีอยู่ถ้าจะให้ให้มีแก่พนักงานกงสุลทั้งหลายของประเทศซึ่งโปรดให้ได้ประโยชน์อย่างยิ่ง

ข้อ ๑๔

ถาคณโนนมังคับสยามคนใดคนหนึ่งถึงแก่กรรมในสหพันธรัฐอเมริกา ถาพลเมืองสหพันธรัฐอเมริกาคนใดคนหนึ่งถึงแก่กรรมในกรุงสยามโดยไม่มีผู้ได้รับมรดกที่คนรู้จักในประเทศที่ถึงแก่กรรมนั้น ถามีใครตั้งผู้จัดการมรดกไว้ เจ้าพนักงานท้องถิ่นที่มีหน้าที่ต้องแจ้งความแก่พนักงานกงสุลของประเทศของผู้นั้นถึงแก่กรรมซึ่งอยู่ไกลเคียงที่สุดทันที เพื่อจะได้รับแจ้งความที่ควรจะแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบโดยเร็ว

ถาพลเมืองถาคณโนนมังคับคนใดคนหนึ่งของประเทศที่ทำสัญญาใหญ่นี้ ถึงแก่กรรมในดินแดนของอีกฝ่ายหนึ่งโดยมิได้ทำหนังสือแสดงประสงค์ถาทำพินัยกรรมไว้ กงสุลเยเนอราล กงสุล ไวสกงสุล ถาพนักงานกงสุลอื่นใด ๆ ของประเทศของผู้ที่ถึงแก่กรรม ถาถ้าไม่มีอยู่ ผู้แทนของกงสุลเยเนอราล กงสุล ไวสกงสุล ถาพนักงานกงสุลที่ว่าจะต้องจัดการรักษาทรัพย์สินสมบัติของผู้ที่ถึงแก่กรรมไว้ เพื่อประโยชน์ของผู้ที่มีสิทธิจะรับมรดกตามกฎหมายและ เจ้าหนี้ตามแต่กฎหมายของบ้านเมืองจะอนุญาตให้กระทำเพียงใด ในระหว่างเวลาที่ยังมิได้จัดตั้งผู้จัดการมรดก

ข้อ ๑๕

ประเทศที่ทำสัญญาใหญ่นี้ทั้ง ๒ ฝ่าย ยอมตกลงกันว่า ข้อความในสัญญานี้ต้องไม่ขัดขวาง

ศาลากลางฯ แก่ไขโดยประการใดประการหนึ่งในกฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ ซึ่งว่าด้วยการค้าขาย ว่าด้วยการแปลงชาติ ว่าด้วยคนเข้ามาในอาณาเขตร ว่าด้วยการตำรวจ และว่าด้วยการรักษาความสงบแห่งสาธารณชนที่ ซอยู่ในขณะนั้นๆ ที่จะประกาศใช้สืบไปในดินแดนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแห่งประเทศทั้ง ๒ นั้น

ข้อ ๑๖

ตั้งแต่วันที่ได้แลกเปลี่ยนหนังสือสัตยาบันกันแล้ว หนังสือสัญญาที่ออกให้แทนหนังสือสัญญาทางไมตรีและการค้าขายซึ่งได้ลงชื่อกันที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๓๓ (พ.ศ. ๒๓๗๕) หนังสือสัญญาทางไมตรีและการค้าขายซึ่งได้ลงชื่อกันที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๕๖ (พ.ศ. ๒๓๙๘) และหนังสือสัญญาจัดการค้าขายสุราในกรุงสยามซึ่งได้ลงชื่อกันที่กรุงวอชิงตัน เมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๘๔ (พ.ศ. ๒๔๒๗) กับทั้งหนังสือสัญญาและความยินยอมตกลงทั้งปวงอันเนื่องมาจากหนังสือสัญญาที่ไต่ลงชื่อกันแล้ว ถ้าที่มีอยู่แล้วระหว่างประเทศที่ทำหนังสือสัญญาใหญ่นี้ และตั้งแต่วันเดียวกันนี้เป็นต้นไป หนังสือสัญญาและข้อตกลงทั้งหลายนี้เป็นอันเลิก ไม่เป็นเครื่องผูกพันแก่กันอีกสืบไป

ข้อ ๑๗

หนังสือสัญญาที่ออกให้กันตั้งแต่วันที่ได้แลกเปลี่ยนหนังสือสัตยาบัน และจะไขไค้อยู่มีกำหนดสิบปีนับตั้งแต่วันนั้น

ถ้าประเทศที่ทำสัญญาใหญ่นี้ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่แจ้งความประสงค์ที่จะเลิกสัญญานี้สิบสองเดือนก่อนสิ้นกำหนดสิบปีที่กล่าวมาแล้วนั้น สัญญานี้จะไขไค้ต่อไปจนกว่าจะสิ้นกำหนดปีหนึ่ง ตั้งแต่วันที่ซึ่งประเทศที่ทำสัญญาใหญ่นี้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จะได้ออกว่าจะได้เลิกสัญญานี้เสีย

ถึงอย่างไรก็ดี ประเทศที่ทำสัญญานี้ตกลงกันโดยแน่นอนว่า การที่บอกเลิกสัญญานี้เสียนั้น ไม่หมายความว่าต้องกลับคืนมาให้หนังสือสัญญาและข้อตกลงข้อใดข้อหนึ่งที่กล่าวมาในข้อ ๑๖ ข้างบนนี้

ข้อ ๑๘

หนังสือสัญญานี้จะต้องทำสัตยาบันต่อกันและจะต้องแลกเปลี่ยนหนังสือสัตยาบันที่กรุงวอชิงตัน ถ้าที่กรุงเทพฯ แห่งใดแห่งหนึ่งโดยเร็วที่จะกระทำไค้

ในการจะทำให้เป็นหลักฐาณันคง ผู้มีอำนาจเต็มทั้ง ๒ ฝ่ายได้ลงชื่อและประทับตราหนังสือสัญญาไว้เป็นสำคัญ

หนังสือสัญญานี้ได้ทำณ กรุงวอชิงตัน เมื่อวันที่ ๑๖ เดือนธันวาคม พระพุทธศักราช สองพันสี่ร้อยหกสิบสาม ตรงกับวันที่ ๑๖ เดือน คีแมเบอร์ คฤศศักราช พันเก้าร้อยยี่สิบ

(ประทับตราและลงชื่อ) ประภากรวงศ์

(ประทับตราและลงชื่อ) นอร์มัน เอช. คาววิส

ขอความทอทยสัญญา

ไปรโศคควาควยอำนาจศาลสำหรับไซแกคนอเมริกกัน

และคนอื่นๆที่สมควรอยู่ใม่้องกันอเมริกกัน! ในกรุงสยาม

ในขณะที่เมื่อจะลงชื่อกันวันนี้ ในหนังสือสัญญาที่หมว่าควยทางพระราชไมตรี, การค้าขายและการเดินเรือ ในระหว่างกรุงสยามกับสหปาดิรัฐอเมริกกันนั้น ผู้มีอำนาจเต็มของประเทศที่ทำสัญญากันนี้ได้ยินยอมตกลงกันดังต่อไปนี้

ข้อ ๑

วิธีอำนาจศาลซึ่งได้ตั้งไว้ในกรุงสยามแต่ก่อนมาจนบัดนี้ สำหรับไว้ต่อคนชาวเมืองสหปาดิรัฐอเมริกาก็ดี กับทั้งอำนาจและความยกเว้นซึ่งคนชาวเมืองสหปาดิรัฐอเมริกาคเคยได้มีอยู่บัดนี้ว่า เป็นส่วนดาเป็นของสำหรับกับวิธีอำนาจศาลที่กล่าวนั้น ต้องเป็นอันเลิกขาดและสิ้นสุดลงณ วันที่ได้แลกเปลี่ยนสัตยาบันของสัญญาที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ทั้งแต่นี้สืบไป บรรดาคนชาวเมืองสหปาดิรัฐอเมริกาก็ดี บริษัท

ถ้าพวกหุ้นส่วนฯสมาคมทั้งหลายก็ดี ซึ่งสมควรอยู่ในความป้องกันของอเมริกันฯในกรุงเทพฯนั้น ต้องอยู่ในอำนาจศาลฝ่ายสยาม

ข้อ ๒

ตั้งแต่นี้ไปจนเวลาที่ประกาศใช้ประมวลกฎหมายฝ่ายสยามทั้งหลาย กล่าวคือ ประมวลกฎหมายอาญา, ประมวลกฎหมายแพ่งกับการค้าขาย, ประมวลกฎหมายกระบวนพิจารณาภิบาลพระธรรมนูญศาลทั้งหลายนี้ ก็มีกำหนดไม่เกินกว่าห้าปีภายหลังจากการประกาศนั้น ฝ่ายสหประชาชาติเห็นสมควรที่จะกระทำเพื่อประโยชน์ในการยุติธรรมเมื่อใด ก็ให้ทูตฯกงสุลเขียนเป็นหนังสือถึงผู้พิพากษาพิจารณาความค้างอยู่ยังไม่แล้วในคดีที่คนชาวเมืองอเมริกันฯอาภิบาล ถ้าพวกหุ้นส่วนฯสมาคมที่สมควรอยู่ในป้องกันของอเมริกันฯเป็นจำเลย ถ้าผู้ต้องหาในคดีที่ชำระค้างอยู่ในศาลสยามใด ๆ ก็ได้ ยกไว้แต่ศาลฎีกาจึงถอนไม่ได้

คดีเช่นนี้เมื่อถอนแล้วจะได้อำนาจมาให้พนักงานทูตฯกงสุลพิจารณาตัดสิน อำนาจศาลฝ่ายสยามในคดีเช่นว่านี้ จะไม่มีแต่ขณะนั้นไป คดีใดๆที่ได้ถอนแล้วครั้งนี้ พนักงานทูตและกงสุลจะถือว่ากล่าวให้สำเร็จไปตามกฎหมายอเมริกันฯที่สมควรจะใช้ได้ ยกไว้แต่คดีความนั้นจะมีข้อบังคับไว้ในประมวลกฎหมายทั้งหลายของกรุงเทพฯซึ่งได้ประกาศใช้แล้ว และเนื้อความในบทกฎหมายนั้นได้แจ้งความให้สถานทูตอเมริกันฯ กรุงเทพฯทราบแล้ว อำนาจการรมสิทธิ์ที่ความจะได้ถ้าจะเสียมัน จะต้องเป็นไปตามกฎหมายไทย

เพื่อประโยชน์ที่จะชำระคดีเช่นว่านี้ กับทั้งที่จะบังคับตามคำพิพากษาซึ่งได้มีในคดีเช่นนี้ อำนาจศาลของทูตฯกงสุลอเมริกันฯในกรุงเทพฯจะคงมีอยู่ต่อไป

ถ้าสหประชาชาติอเมริกันฯคิดเห็นภายในเวลาอันสมควรถึงแต่วันประกาศใช้ประมวลกฎหมายทั้งหลายที่กล่าวแล้ว ว่ามีข้อรังเกียจอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา, ประมวลกฎหมายแพ่งและการค้าขาย, ประมวลกฎหมายกระบวนพิจารณาภิบาล และพระธรรมนูญศาลทั้งหลายนี้แล้ว รัฐบาลสยามจะพยายามที่จะแก้ไขข้อรังเกียจเช่นนี้ด้วย

ข้อ ๓

คนชาวเมืองสหประชาชาติอเมริกันฯ อาภิบาล ถ้าพวกหุ้นส่วนฯสมาคมซึ่งสมควรอยู่ใน

ป้องกันของอเมริกันที่เป็นคู่ความนั้น จะร้องอุทธรณ์คดีคำพิพากษาของศาลซึ่งพิจารณาคดีชั้นแรกแล้ว ศาลอุทธรณ์ ณ กรุงเทพมหานครจะต้องพิจารณาคดีพิพากษาคดีนั้น

การอุทธรณ์ในปัญหากฎหมายนั้น จะต้องร้องอุทธรณ์คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ต่อศาลฎีกา คนชาวเมืองสหพันธรัฐอเมริกา ถ้าบริษัท ถ้าพวกหุ้นส่วน ถ้าสมาคม ซึ่งสมควรรอยู่ในป้องกันของอเมริกันที่เป็นจำเลย ถ้าผู้ต้องหาในคดีที่เกิดขึ้นในหัวเมืองทั้งหลายนั้น จะร้องขอย้ายศาลก็ได้ ถ้าศาลเห็นว่าควรย้ายแล้ว การพิจารณาคดีนั้นคงชำระ ณ กรุงเทพมหานคร ถ้าผู้พิพากษาแห่งศาลในกรุงเทพมหานครชำระคดีนั้น

ข้อ ๔

ในการที่จะป้องกันความยากลำบากอันจะเกิดขึ้นได้ในการเปลี่ยนแปลงย้ายอำนาจศาลตามความที่คิดไว้ในสัญญาโปรโตคอลนี้ ได้ยินยอมตกลงกันแล้วว่า

ประการที่ ๑ บรรดาคดีทั้งหลายที่ฟ้องกันภายหลังจากวันแลกเปลี่ยนสัตยาบันแห่งหนังสือสัญญาที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จะต้องยื่นฟ้องและพิพากษาในศาลสยาม ไม่เลือกว่าเหตุที่เกิดขึ้นจะมีขึ้นก่อนภายหลังจากวันแลกเปลี่ยนสัตยาบันที่ว่ามาแล้ว

ประการที่ ๒ บรรดาคดีทั้งหลายซึ่งชำระค้างอยู่ในศาลทูตจากสูงสุดอเมริกันในกรุงเทพฯ เมื่อวันแลกเปลี่ยนสัตยาบันที่กล่าวแล้วจะคงชำระในศาลนั้นอีกต่อไป จนคดีเหล่านี้จะไต่ถามกล่าวให้แล้วกันเป็นที่สุด และอำนาจศาลของทูตและกงสุลอเมริกันต้องมีอยู่เต็มเพื่อประโยชน์

ในการที่เกี่ยวกับศาล ทูตจากสูงสุดอเมริกันต้องชำระตามความในประการที่ ๒ ของข้อ ๔ นี้ก็คือ ถ้าในคดีที่พนักงานอเมริกันซึ่งได้ถอนตามความที่กล่าวไว้ในข้อ ๒ ก็คือ ถ้าพนักงานทูตจากสูงสุดจะขอแล้ว เจ้าพนักงานฝ่ายสยามจะต้องช่วยในการทุกอย่างที่เกี่ยวกับคดีนั้น

ในการที่จะกระทำให้เป็นหลักฐานมั่นคง ผู้มีอำนาจเต็มทั้ง ๒ ฝ่ายได้ลงชื่อและประทับตราหนังสือนี้ไว้เป็นสำคัญ ณ วันที่ ๑๖ ธันวาคม พระพุทธศักราช สองพันสี่ร้อยหกสิบสาม ตรงกับวันที่ ๑๖ คี เชมเบอร์ คฤศศักราช พันเก้าร้อยยี่สิบ

(ประทับตราและลงชื่อ) ประภากรวงศ์

(ประทับตราและลงชื่อ) นอร์มัน เอช. คาวีส

บรรณานุกรม

เอกสารของกองบรรณสารกระทรวงการต่างประเทศ

เอกสาร เกี่ยวกับการทำสนธิสัญญาระหว่างพ.ศ. ๒๔๖๑-๗๑

- แฟ้ม ๑ - ๕ เรื่องคำริจะทำสนธิสัญญาใหม่กับนานาประเทศ
พ.ศ. ๒๔๖๑ - ๖๓
- แฟ้ม ๖ - ๑๑ เรื่องสนธิสัญญาสยามกับอเมริกา (เจรจากแก้ไข)
พ.ศ. ๒๔๕๒ - ๖๔
- แฟ้ม ๑๒ - ๑๘ เรื่องสยามกับเยอรมัน (เจรจากทำความตกลงเศรษฐกิจเฉพาะกาล) พ.ศ. ๒๔๖๓ - ๖๔
- แฟ้ม ๑๙ - ๒๐ เรื่องสยามกับเยอรมัน (เจรจากทำสนธิสัญญาทางไมตรี พาณิชย์ และการเดินเรือ) พ.ศ. ๒๔๖๔
- แฟ้ม ๒๑ - ๒๒ เรื่องสนธิสัญญาสยามกับญี่ปุ่น (เจรจากแก้ไข)
พ.ศ. ๒๔๖๑ - ๖๔
- แฟ้ม ๒๓ - ๓๑ เรื่องสนธิสัญญาสยามกับฝรั่งเศส (เจรจากแก้ไข)
พ.ศ. ๒๔๖๓ - ๗๐
- แฟ้ม ๓๑ - ๓๒ เรื่องสนธิสัญญาสยามกับเนเธอร์แลนด์
- แฟ้ม ๓๔ - ๓๕ เรื่องสนธิสัญญาสยามกับอังกฤษ (เจรจากแก้ไข)
พ.ศ. ๒๔๖๑ - ๗๑
- แฟ้ม ๔๐ - ๕๒ เรื่องสนธิสัญญาสยามกับเดปญ โปรตุเกส อิตาลี เคนมาร์ค สวีเดน นอร์เวย์ และสวีตเซอร์แลนด์

เอกสาร เกี่ยวกับการทำสนธิสัญญาระหว่างพ.ศ. ๒๔๗๕-๗๑

- แฟ้ม ๑, ๑๗ เรื่องคำริจะทำสนธิสัญญาใหม่กับนานาประเทศ
พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๗๕
- แฟ้ม ๒ เรื่องตั้งคณะกรรมการเจรจากทำสนธิสัญญาใหม่กับนานาประเทศ พ.ศ. ๒๔๗๕

- แฟ้ม ๖ เรื่อง เจริญจากแก้ไขสนธิสัญญากับสหรัฐอเมริกา
พ.ศ. ๒๔๓๕ - ๔๐
- แฟ้ม ๒๓ - ๒๔ เรื่อง สนธิสัญญาสยามกับสหรัฐอเมริกา
พ.ศ. ๒๔๓๕ - ๔๑
- แฟ้ม ๘ เรื่อง เจริญจากแก้ไขสนธิสัญญากับอังกฤษ
พ.ศ. ๒๔๓๕ - ๔๐
- แฟ้ม ๒๖ - ๒๘ เรื่อง สนธิสัญญาสยามกับอังกฤษ พ.ศ. ๒๔๓๕ - ๔๑
- แฟ้ม ๑๐ เรื่อง เจริญจากแก้ไขสนธิสัญญากับฝรั่งเศส
พ.ศ. ๒๔๓๕ - ๔๐
- แฟ้ม ๓๐ - ๓๓ เรื่อง สนธิสัญญาสยามกับฝรั่งเศส พ.ศ. ๒๔๓๕ - ๔๑
- แฟ้ม ๑๑ เรื่อง เจริญจากแก้ไขสนธิสัญญากับญี่ปุ่น
พ.ศ. ๒๔๓๕ - ๔๐
- แฟ้ม ๓๕ - ๓๖ เรื่อง สนธิสัญญาสยามกับญี่ปุ่น พ.ศ. ๒๔๓๕ - ๔๐
- แฟ้ม ๑๒ เรื่อง เจริญจากแก้ไขสนธิสัญญากับเยอรมัน
พ.ศ. ๒๔๓๕ - ๔๐
- แฟ้ม ๔๓ เรื่อง ไทยทำสนธิสัญญาพาณิชย์กับเยอรมันใน
พ.ศ. ๒๔๔๐

เอกสารเกี่ยวกับการทำสนธิสัญญากับฝรั่งเศส พ.ศ. ๒๔๔๓

- แฟ้ม ๑ - ๑๖ เรื่อง สนธิสัญญาสยามกับฝรั่งเศส พ.ศ. ๒๔๔๓
(ค.ศ. ๑๙๐๔)

เอกสารเกี่ยวกับการทำสนธิสัญญากับอังกฤษ พ.ศ. ๒๔๔๒

- แฟ้ม ๑ - ๕ เรื่อง สนธิสัญญาสยามกับอังกฤษ พ.ศ. ๒๔๔๒
(ค.ศ. ๑๙๐๔)

เอกสารของกองจดหมายเหตุ หอสมุดแห่งชาติ

เพิ่ม ก. เล่ม ๑ เรื่อง เหตุการณ์ใน ร.ศ. ๑๑๒
เพิ่ม ต/๑๓ — ๒๒/๑๓ เรื่อง กรมท่าในสมัยรัชกาลที่ ๕

พระราชพงศาวดาร

พระราชพงศาวดารฉบับพระรัชชทัตเดชา
พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒
พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๓
พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๔
พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๕

ประชุมพงศาวดาร

ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๑๒ เรื่องจดหมายเหตุของราชทูตฝรั่งเศส,
โปรตุเกสเข้ามาในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์และ
จดหมายเหตุของหมอบรัดเลย์ ในรัชกาลที่ ๔, ที่ ๕
ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๒๕ เรื่องราชทูตไทยไปยุโรป
ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๓๐ เรื่องราชทูตไทยไปฝรั่งเศสในรัชกาลที่ ๔
ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๓๑ เรื่องมิชชันนารีอเมริกันเข้ามาประเทศสยาม
ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๔๕ เรื่องทูตไทยไปประเทศอังกฤษเมื่อ
พ.ศ. ๒๔๐๐
ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๕๒ จดหมายเหตุเมื่อพระบาทสมเด็จพระ—
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคต
ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๕๕ เรื่องอังกฤษเข้ามาทำสัญญากับไทย

ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๒๒ เรื่องทูตฝรั่งสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

จดหมายเหตุ

จดหมายเหตุในรัชกาลที่ ๒

จดหมายเหตุในรัชกาลที่ ๔

หนังสือ

จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานไปยัง เซอร์จอห์น บาวริง (กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ทรงแปล) รวมครั้งที่ ๔ พระนคร พ.ศ. ๒๔๖๔

จักรปาณิศรีศีลวิสุทธิ, หลวง "เอกราชทางการศาล" บทความในหนังสือ "ปาฐกถา บทความ และคำพิพากษาบางเรื่อง ของศาสตราจารย์หลวงจักรปาณิศรีศีลวิสุทธิ" พระนคร พ.ศ. ๒๕๐๒

คำทรงราชานุญาต, สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ความทรงจำ พระนคร พ.ศ. ๒๔๘๔

คำทรงราชานุญาต, สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, พระประวัติของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ พระนคร พ.ศ. ๒๔๖๖

คำทรงราชานุญาต, สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, พระกวีนิพนธ์ของสมเด็จพระบรมวงศ์เธอกรมพระยาคำทรงราชานุญาต พระนคร พ.ศ. ๒๔๘๓

คำทรงราชานุญาต, สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, วัชชีธรรมนิยมต่างภาค ๔ พระนคร

ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา พระราชพงศาวดารรัชกาลที่ ๓ พระนคร พ.ศ. ๒๔๗๗

ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา พระราชพงศาวดารรัชกาลที่ ๔ พระนคร

นิติศาสตร์ไพศาลย์, พระยา ท่านารศาล พระนคร พ.ศ. ๒๔๖๒

นราธิปประพันธ์พงศ์, กรมพระ โคลงลิลิตมหามกุฏราชวิทยาลัย พระนคร

พ.ศ. ๒๔๖๕

นราธิปพงศ์ประพันธ์, กรมหมื่น (พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร) ประวัติการทูต-
ไทย พระนคร พ.ศ. ๒๕๐๑

นราธิปพงศ์ประพันธ์, กรมหมื่น (พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร) พระประวัติ-
ของพระวรวงศ์เธอกรมหมื่นเทเวศร์วงศ์ไธทย

พระนคร พ.ศ. ๒๔๘๖

ปราโมช เสนีย์, ม.ร.ว. คิงมกุฏในฐานะทรงเป็นนักนิติศาสตร์ พระนคร

พ.ศ. ๒๔๘๖

พิทยาลงกรณ์, กรมหมื่น สามกรุง พระนคร

ราชบุรีดิเรกฤทธิ์, กรมหลวง พระราชบัญญัติราชบุรี พิมพ์ครั้งที่ ๒ พระนคร

พ.ศ. ๒๔๔๔

แสงอุทัย, สายหยุด การชดกันแห่งกฎหมาย พระนคร พ.ศ. ๒๔๘๒

อุดมสมบัติ, หลวง จดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ พระนคร

อนุমানราชชน, สมจัย การทูตของไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา พระนคร

พ.ศ. ๒๔๕๓

กฎหมายตราสามดวง ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ ๑ จ.ศ. ๑๑๖๖

เล่ม ๑-๓ พระนคร

จดหมายเหตุพระราชพิธีบรมราชาภิเษกสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิรา-
วุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หอสมุดแห่งชาติจัด-
พิมพ์

ที่ระลึกในการเปิดพระรูปและรูปจำลอง พระเจ้าพี่นางเธอกรมหลวงราชบุรีดิเรก-
ฤทธิ์ และเจ้าพระยาอภัยราชา (โรแสงยัคแมงส์)
โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรมจัดพิมพ์

นิติศาสตร์

ปีที่ ๖ พระนคร พ.ศ. ๒๔๗๖

นิติศาสตร์

ปีที่ ๑๓ พระนคร พ.ศ. ๒๔๘๒

นิติวิทยาศาสตร์

ฉบับพิเศษวันที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๖

พระนคร พ.ศ. ๒๔๘๖

ประชุมกฎหมายประจำศก - กฎหมายตราสามดวง (ตอน ๒) รวบรวมโดย

ร.ท.ท. เสดียร ตาละลักษณ พระนคร

ราชกิจจานุเบกษา

เล่ม ๑๔ ร.ศ. ๑๑๐

ราชกิจจานุเบกษา

เล่ม ๒๕ ร.ศ. ๑๒๙

ราชกิจจานุเบกษา

เล่ม ๓๖ ร.ศ. ๑๓๐

ราชกิจจานุเบกษา

เล่ม ๓๖ พ.ศ. ๒๔๖๒

เรื่อง เฮอร์เซมสบรูกทูกองกฤษเข้ามาขอแก้หนังสือสัญญาในรัชกาลที่ ๓ โบราณ

คดีสโมสรจัดพิมพ์ พระนคร พ.ศ. ๒๕๕๕

ว่าพระรณพระคุณสมเด็จพระยาเทวะวงศ์วโรปการกัลยาณธรรมิกนารถพิตร

จัดพิมพ์ในโอกาสสัปดาห์วารพระบรมศพสมเด็จพระ

พระยาเทวะวงศ์วโรปการ วันที่ ๕ กันยายน พ.ศ.

๒๔๖๖ พระนคร พ.ศ. ๒๔๖๖

รวมเรื่องกรุงสยามประกาศสงครามต่อประเทศเยอรมันและออสเตรเลียฮังการี

พลโทพระยาสิทธิราชเคไชโยจัดพิมพ์ พระนคร

พ.ศ. ๒๔๖๐

วัฒนธรรมไทย เรื่องวัฒนธรรมทางการศาล สำนักนายกรัชมุนตรีจัดพิมพ์

สยามรัฐพิพิธภัณฑ มีระลึกสยามรัฐพิพิธภัณฑ ส่วนคุณพินี พ.ศ. ๒๔๖๘

พระนคร พ.ศ. ๒๔๓๐

สนธิสัญญาใหม่ของไทย สำนักงานโฆษณาการจัดพิมพ์ พระนคร พ.ศ. ๒๔๘๒

หนังสือสัญญาว่าด้วยทางพระราชไมตรีและการค้าขาย ระหว่างสยามกับญี่ปุ่น

พ.ศ. ๒๔๖๖

หนังสือสัญญาว่าด้วยทางพระราชไมตรีและการค้าขาย ระหว่างสยามกับฝรั่งเศส

พ.ศ. ๒๔๒๗

หนังสือสัญญาว่าด้วยทางพระราชไมตรีและการค้าขาย ระหว่างสยามกับสหรัฐ

อเมริกา พ.ศ. ๒๔๒๓

หนังสือสัญญาว่าด้วยทางพระราชไมตรีและการค้าขาย ระหว่างสยามกับรัฐ

เยอรมัน พ.ศ. ๒๔๓๑

หนังสือสัญญาว่าด้วยทางพระราชไมตรีและการค้าขาย ระหว่างสยามกับอังกฤษ

พ.ศ. ๒๔๒๘

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Bibliography

- Akagi, Roy Hidemichi. Japan's Foreign Relations 1592-1936. Tokyo, 1946.
- Anderson, John. English Intercourse With Siam in the Seventeenth Century. London, 1890.
- Bacon, George B. Siam, the Land of the White Elephant as it was and is. New York, 1893.
- Blanchard, Wendell. Thailand Its People Its Society Its Culture. New Haven, 1958.
- Bowring, John. The Kingdom and People of Siam. London, 1857. 2 vols.
- Brown, Arthur J. The Expectation of Siam. ^{NEW YORK} 1925.
- Burney, Henry. The Burney Papers. Bangkok, 1910. 3 vols.
- Buss, Claude A. The Far East. New York, 1955.
- Campbell, J.G.D. Siam in the xxth Century. London, 1902.
- Carter, A Cecil. The Kingdom of Siam. London, 1904.
- Chaumont, Mons. De. Relation of the late Embassy of Mons. De Chaumont, Knt. to the court of the King of Siam. London, 1687.
- Coast, John. Some aspects of Siamese Politics. New York, 1953.
- Crawfurd, John Journal of An Embassy From The Governor - General of India To The Courts of Siam And Cochin China.

London, 1830. 2 vols.

Crosby, Sir Josiah. Siam. London, 1945.

Dalton, William. Phaulcon the Adventure of the Europeans in the East. London, 1862.

Dodd, William Clifton. The Tai Race. Iowa, 1923.

Douglas, Sir Robert K. Europe and the Far East 1506-1912.
New York, 1924.

Feltus, George Haws. Samuel Reynold House. NEW YORK, 1924

Frankfurter, O. King Mongkut. Article in the Siam Society.

Giles, Francis H. Analysis of Van Vliet's account of Siam - Journal of the Siam. vol.30 part 2

Gowen, Herbert H. An Outline History of Japan. New York, 1927.

Graham, Walter A. Siam. London, 1924.

Griswold, A.B. The Real King Mongkut of Siam.

Gunther, John. Inside Asia. NEW YORK, 1939

Hall, D.G.E. A History of South-East Asia. London, 1955.

Hamilton, Alexander. New Account of the East Indies.
2 vols.

Harrison, Brian Pro. South East Asia: A Short History.
Chicago, 1925.

- Hayes & Cole. History of Europe. NEW YORK, 1956, 2 vols.
- Hudson, G.F. The Far East In World Politics.
London, 1939.
- Hutchinson, E.W. Adventures in Siam in the Seventeenth Century. London, 1940.
- Ingram, James C. Economic Change in Thailand Since 1850.
Stanford, 1955.
- Kraivixien, Tanin. Thai Legal History. Bangkok, B.E.
2502.
- La Leubere, De. Du royaume de Siam. Paris. 2 vols.
- Landon, Margaret. Anna and the King of Siam. London,
1952.
- Latourette, Kenneth Scott. A Short History of the Far East. New York, 1951.
- Leonowens, Anna. The English Governess at the Siamese Court. London, 1954.
- McFarland, George. Historical Sketch of Protestant Missions in Siam 1828 - 1928. Bangkok,
1928.
- Macnair, Harley Farnsworth. Modern Far Eastern International Relations. New York, 2nd ed.
1951.
- Martin, James V. A History of The Diplomatic Relation Between Siam And The United States Of America 1833-1929. Microfilmed by the Library of Congress Photoduplication

Service

- Michiner, James A. Voices of Asia. London, 1952.
- Mills, Lennox Algernon. The New World of South East Asia.
Mineapolis, 1949.
- Moore, John Basset. Digest of Internation Law.
Washington, 1906. vol. 2
- Morga, Antonio De. The Philippine Islands, Moluccus,
Siam, Cambodia, Japan, China, at the
close of the sixteenth Century.
- Nathabanja, Luang. Extrateritoriality in Siam. Bangkok,
1924.
- Norman, Sir Henry. The People and Politics of the Incident
of the Far East. London, 1907.
- Pallegoix, Mgr. Description du Royaume Thai ou Siam.
Paris, 1854.
- Panikkar, K.M. Asia And Western Dominance. 3rd ed.
London, 1955.
- Piggott, F.T. Consular Jurisdiction and Residence in
Oriental Countries. London, 1907.
- Pitkin, Wolcott H. Siam's Case For Revision of Obsolete
Treaty Obligations. New York, 1919.
- Ronaldshay. The Life of Lord Curzon. London.

- Roberts, Edmund. Embassy to the Eastern Courts of Cochin-
China, Siam and Muscat. New York,
1837.
- Sarasas, Phra. My Country Thailand, its history
geography and civilisation. 5th ed.
Bangkok, 1950.
- Sayre, Francis Bowes. Glad Adventure. New York, 1957.
- Sayre, Francis Bowes. Siam's Fight for Sovereignty.
Atlantic Monthly, CXL (November 1927).
- Sayre, Francis Bowes. Siam Treaties 1920-1927. Norwood,
1928.
- Sivaram, M. Mekong clash and Far East Crisis.
Bangkok, 1941.
- Suvanij, Pensri. Les Relations Entre La France Et La
Thaïlande (Siam) au xixe Siecle
D'Apres Les Archives Des Affaires Etran-
gères. Unpublished Ph. D. Thesis.
University of Paris, 1955.
- Smith, M. A Physician at the Court of Siam.
London, 1946.
- Smyth, H. Warington. Five Years in Siam 1891-1896.
London, 1898. 2 vols.

- Sparrow, Gerald. Land of the Moon Flower. London, 1955.
- Steiger, George Nye. A History of the Far East. Boston, 1936.
- Tarring, Charles James. British Consular Jurisdiction in the Far East. London, 1887.
- Thompson, Verginia. Thailand : The New Siam. New York, 1941.
- Vadakarn, Vichitr Luang. Thailand's Case. Bangkok, 1941.
- Vella, Walter F. Siam Under Rama III. (1824-51). New York, 1957.
- Vinacke, Harold M. A History of the Far East in Modern Times. NEW YORK, 1928.
- Vincent, Frank. The land of the White Elephant. London, 1873.
- Wales, H.G.Q. Ancient Siamese Government and Administration. London, 1934.
- Wood, H.J. Exploration And Discovery. LONDON, 1951.
- Wood, W.A.R. A History of Siam. 2nd ed. Bangkok, 1933.
- Wood, W.A.R. Land of Smiles. Bangkok, 1935.

Xuto, Somsakdi. British Foreign Policy Towards Siam
1890 - 1900. Unpublished Ph. D.
Thesis. University of London. March
1958.

Young, Ernest The Kingdom of the Yellow robe.
London, 1907.

Congressional Record. vol. 1 No. 14 1921

Siam : General and Medical Feature. published by the
The Executive Committee. Bangkok. 1930.

Siam The National Exhibition. Bangkok, 1926.

Thailand, past and present. published by the Publicity
Committee, Bangkok, 1957.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใบแทรก

หน้า ๒๗ *

ทั้ง เจมส์ บรูค และ บัล เลส เทียร์ ตาง มีความเห็นสอดคล้องกันว่า
เฉพาะการ แสดง อำนาจ คุกคาม ทาง สงคราม (Warlike demon -
stration) เท่านั้น ที่จะ ทำให้ การ คิด ต่อ ทำ สันธิ สัตถ์ ญา ใหม่
กับ ไทย ตก ลง กัน ได้ เป็น ผล สำ เร็จ

(จาก หนังสือ " History of South - East Asia "
by D.G.E. Hall p. 402)

หน้า ๔๕ *

สมเด็จพระยาเทวะวงศ์วโรปการ เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ
ทรงมีบทบาทสำคัญมากในการเจรจาทำสัตถ์ ญา กับ ฝรั่งเศส
ในสมัย ร.ศ. ๑๑๒ (พ.ศ. ๒๔๓๖)

หน้า ๒๔๑ *

ขณะพระองค์เจ้าไทรทศประพันธ์ประชวรสิ้นพระชนม์ดำรงพระยศเป็น
พระวรวงศ์เชอกรมหมื่นเทวะวงศ์วโรปการ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย